

технічною творчістю учнів у процесі позакласної та позашкільної роботи можна вважати закінченим, оскільки науковці та практики почали переходити до системного розроблення її змісту в світлі основних положень реформи загальноосвітньої та професійної школи 1984 року.

Отже, на основі викладеного вище можемо стверджувати, що зародження та становлення методичної підготовки майбутніх керівників технічної творчості учнів у процесі позакласної та позашкільної роботи здійснювалося довгих 50 років. Необхідність виконання такої роботи була зумовлена посиленням інтересу учнівської молоді до технічної творчості, який був викликаний бурхливим розвитком науки, техніки та технологій як на початку, так і в середині ХХ століття. Методичні розробки були адресовані вчителям фізики, хімії, праці, але професійна підготовка таких керівників у вишах здійснювалася з числа майбутніх учителів праці. У цей період науковці й педагоги заклали основи відповідної галузі науки та її запровадження в навчальний процес.

Подальші пошуки в окресленому напрямі пов'язані з вивченням особливостей методичної підготовки майбутніх керівників технічної творчості учнів у процесі позакласної та позашкільної роботи на наступному етапі.

Література

- 1. Василевская А. М.** Развитие технического творческого мышления у подростков и юношества / А. М. Василевская, Р. А. Пономарева. – К : Вища школа, 1982. – 144 с.
- 2. Дидактические основы развития технического творчества в трудовом обучении учащихся городской школы** / [под. ред. А. Н. Андрианова]. – М. : НИИ ТО ПО АПН СССР, 1976. – 188 с.
- 3. Колотилов В. В.** Техническое моделирование и конструирование : [учеб. пособ. для студ. пед. ин-тов] / В. В. Колотилов, В. А. Рузаков, Ю. И. Иванов и др.; под общ. ред. В. В. Колотилова. – М. : Просвещение, 1983. – 255 с.
- 4. Методика трудового обучения** : [учеб. пособ. для учащихся пед. училищ по специальности № 2008 «Преподавание труда и черчения в IV–III кл. общеобразоват. школы»] / под ред. Д. А. Тхоржевского. – М. : Просвещение, 1977. – 287 с.
- 5. Разумовский В. Г.** Развитие технического творчества учащихся / В. Г. Разумовский. – М. : Учпедгиз, 1961. – 128 с.
- 6. Техническое творчество школьников** / сост. А. А. Михайлов. – М. : Просвещение, 1969. – 208 с.
- 7. Тхоржевський Д. О.** Дидактика трудового навчання : [монографія] / Д. О. Тхоржевський. – К. : Рад. шк., 1972. – 224 с.
- 8. Шаров Ю. В.** Внеклассная работа по технике : [метод. пособие для учителей, пионервожатых и внешкольных работников, ведущих работу с юными техниками] / Ю. В. Шаров. – М. : Учпедгиз, 1955. – 87 с.

УДК 37.013.74(430)

Наталія Хорошилова

ФОРМИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У СИСТЕМІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ ФРН

Хорошилова Н. В. Форми навчання іноземних мов у системі освіти дорослих ФРН.

У статті розглянуто специфіку альтернативних з позиції організації форм навчання іноземних мов у ФРН, до яких відносять інтенсивне, заочне та навчання через засоби масової інформації.

Ключові слова: інтенсивне навчання, альтернативне навчання, автономне

навчання, нові медіа, заочне навчання, іноземні мови.

Хорошилова Н. В. Формы обучения иностранным языкам в системе образования взрослых ФРГ.

В статье рассматривается специфика альтернативных с точки зрения организации форм обучения иностранным языкам в ФРГ, к которым относят интенсивное, заочное обучение и обучение через средства массовой информации.

Ключевые слова: интенсивное обучение, заочное обучение, автономное обучение, новые медиа, иностранные языки.

Choroshilowa N. V. Forms of Foreign Languages Teaching in the Adults' Education System in Germany.

The article deals with the specific features of alternative forms of teaching foreign languages in Germany such as intensive teaching, distance teaching, media communication teaching. Selected issues of the organization and methodical support, especially intensive and distance learning of foreign languages, specificity of adult learning in the foreign languages training, are studied.

Key words: intensive teaching, distance teaching, new media, foreign languages teaching.

У сучасному суспільстві збільшення попиту на знання іноземних мов та підвищення вимог до рівня професіоналізму фахівців різних галузей, одним із важливих складників якого є здатність до іншомовного спілкування, виявили неспроможність освітніх систем багатьох країн задовольнити потреби громадян в іншомовних знаннях лише за рахунок традиційних форм та методів навчання. Заклади навчання державного та приватного секторів намагаються урізноманітнити іншомовну пропозицію, розширюючи спектр пропонованих мов, створюючи групи слухачів за різними показниками (вік; вихідний рівень знань; бажаний результат; спрямованість на розвиток певних навичок; термін вивчення тощо), а науковці намагаються вдосконалити наявні й розробити нові ефективні методики навчання мов, ґрунтуючись на здобутках дослідників суміжних дисциплін (дидактика багатомовності, раннє навчання, білінгвальне й іммерсійне навчання, навчання кількох споріднених мов тощо).

У ФРН питанням удосконалення іншомовного складника професійної освіти приділяється надзвичайно велика увага, а система іншомовної освіти виявляє ознаки розгалуженої, такої, що покриває потреби як на суспільному, так і на індивідуальному рівні, і є ефективною, тому вивчення досвіду Німеччини є корисним і доцільним.

У вітчизняному, зокрема й радянському науковому просторі, вивчення різних аспектів інтенсивного навчання стало предметом досліджень А. Віщука, А. Вострікова, Г. Китайгородської, А. Леонтьєва, Н. Смирнова, Л. Гегечкори, В. Петрусинського та ін. Питання нетрадиційних форм і методів навчання іноземних мов у ФРН досліджували Б. Гутцат (B. Gutzat), О. Петерс (O. Peters), Й. Плайнес (J. Pleines), У. О. Х. Юнг (U. O. H. Jung).

Мета статті – вивчити досвід альтернативного навчання іноземних мов у ФРН і з'ясувати його специфіку, ґрунтуючись на розумінні нетрадиційного навчання іноземних мов у професійній освіті.

До нетрадиційного, або альтернативного, навчання іноземних мов у Німеччині відносять інтенсивне, заочне навчання та навчання через засоби масової інформації.

«Інтенсивне навчання» як поняття потребує конкретизації. У фаховій літературі воно

використовується особливо широко в контексті освіти та підвищення кваліфікації фахівців, але його важко віднести до якої-небудь конкретної сфери однозначно, оскільки інтенсивне навчання є предметом вивчення і педагогіки, і дидактики, і методики. Не запропоновано також і однозначного визначення цього поняття, а як альтернативні терміни в педагогічній літературі Німеччини використовуються «Kompaktkurs», «Crashkurs», «Vollzeitkurs». «Інтенсивне навчання розуміється як навчання, що відрізняється від загальноприйнятого, традиційного стандарту. Під цим стандартом розуміють насамперед шкільний курс іноземної мови та одно- або двотижневий курс у системі підвищення кваліфікації. Інтенсивне навчання має на меті за рахунок значного збільшення кількості навчального часу в короткий термін та із залученням максимальної кількості методичних і фінансових ресурсів досягти значних результатів» [4, с. 190].

З іншого боку, під інтенсивним курсом розуміють обмежені в часі курси, як правило до восьми тижнів, частково блокового навчання, які пропонуються по кілька навчальних годин щодня, іноді з періодами самостійного навчання (E. Willkop) [3, с. 135].

Інше розуміння поняття «інтенсивне навчання» демонструвала радянська педагогіка й методика викладання іноземних мов: інтенсивне навчання пов'язувалося не з кількісними показниками або метою навчання, а з методом навчання мов, який ґрунтувався на принципах сугестивного навчання.

Поштовхом до розвитку концепції інтенсивного навчання мов стало визнання американських владних структур на початку сорокових років ХХ століття того факту, що засноване на використанні традиційних для того часу методів навчання іноземної мови в системі шкільної освіти не відповідає потребам і не спроможне забезпечити реалізацію політичних завдань у вагомих для США регіонах. У багатьох профінансованих різними організаціями проектах брали участь насамперед лінгвісти, метою яких було розроблення науково обґрунтованих засад інтенсивного навчання іноземних мов, а паралельно з цим в університеті Анн Арбор під загальним керівництвом Ч. Фріза та Р. Ладло, на що посилається американський дослідник історії інтенсивного навчання мов у США В. Г. Маултон, відбувалася відповідна підготовка педагогічних кадрів і розроблення навчальних матеріалів для навчання англійської мови [4, с. 191].

Окремі елементи інтенсивного навчання використовуються на сучасному етапі на всіх рівнях іншомовної освіти: мобільність тих, хто навчається, використання інформаційних технологій, насамперед інтернету, наявність програм за підтримки підприємств і державних установ (обміни, мовні подорожі, семестрове навчання за кордоном і мовні практики, інтенсивні курси у школах, вищих школах і на підприємствах). Ці заходи потроху стирають межі між регулярним та інтенсивним навчанням мов.

Інтенсивне навчання характеризується певними ознаками, які відрізняють його від традиційного навчання мов у системі державної іншомовної освіти. Німецькі дослідники виокремлюють три групи таких ознак: ознаки, що стосуються мети навчання та характеру цільових груп; кількісні та якісні показники.

На думку Й. Плайнеса, особливості інтенсивного навчання іноземних мов полягають:

з огляду на мету навчання:

- в орієнтації на професійну діяльність і комунікативні аспекти;
- в обмеженні змісту навчання комунікативною метою навчання;
- в організації кожного окремого курсу як складника розгалуженої системи

навчання мови;

з огляду на характер цільової групи:

- дорослі з високим рівнем зумовленої практичними потребами мотивацією;

- курси, орієнтовані на потреби суб'єктів навчання, а навчальний процес характеризується високим рівнем індивідуалізації;

з огляду на кількісні характеристики навчання:

- частота й інтенсивність навчання – від 6 до 40 годин на тиждень;

- тривалість кожного складника курсу – від кількох днів до одного року;

- склад групи – від шести до 10 осіб;

з огляду на якісні показники:

- гомогенний характер складу цільової групи (вік, професійна належність, мовний досвід, мета вивчення мови тощо);

- особливі форми та методи навчання;

- спеціальні навчальні матеріали;

- кваліфікаційний рівень та особистісні характеристики педагогічних кадрів – носії мови або висококваліфіковані фахівці з цільової мови [4, с. 193].

Незважаючи на той факт, що окремі елементи інтенсивного навчання використовуються в системі іншомовної освіти на всіх її рівнях, а особливо в системі підвищення кваліфікації, розвиток його теоретичних засад не супроводжувався ґрунтовними дослідженнями. Найважливішими напрямками в цій сфері на сучасному етапі є пошук відповідних методів, розроблення навчальних матеріалів, використання мультимедійних форм і вивчення можливостей використання автономного навчання.

Заочне навчання іноземних мов має у ФРН давні традиції. У 1856 р. у Берліні було засновано Toussaint-Langenscheidt-Institut, перший заклад заочного навчання, у якому пропонувався курс французької мови. Виокремлюють три фази розвитку, які корелюються з розвитком комунікаційних можливостей. У першій фазі заочне навчання відбувалося за допомогою друкованих матеріалів, що концентрувало увагу на формуванні та розвитку навичок читання й письма. Друга фаза розпочалася завдяки розвитку технічних засобів навчання, коли виникла можливість використання аудитивних, а згодом і візуальних навчальних матеріалів, що дозволило формувати й розвивати навички сприйняття на слух. Нові технічні можливості в галузі комунікації та інформації у третій фазі розвитку заочного навчання дозволили розвивати не тільки рецептивні, а й продуктивні навички іншомовного спілкування, тож відбулися суттєві зміни в організації навчання, а сам процес набув соціального характеру.

Із 1977 р. у ФРН набув чинності закон про заочне навчання (Fernunterrichtschutzgesetz), згідно з яким кожний громадянин має право навчатися заочно на платній основі. Критеріями допуску є фаховість та науковість розроблених навчальних матеріалів, методична й дидактична відповідність, контроль успішності й опікування суб'єктів навчання досвідченими педагогами. Державний центр заочного навчання (М. Кельн) у 1999 р. засвідчив наявність у Німеччині заочних курсів з 27 іноземних мов. Основна мета цих курсів полягала в навчанні мов взагалі і професійної іноземної мови. Майже всі курси на той час працювали з аудіоматеріалами на касетах, друкованими матеріалами й посібниками. Пропозиція комерційних структур була занадто широкою, тоді як участь вищих шкіл, навпаки, мінімальною.

Досліджуючи питання дидактичного й методичного забезпечення навчального процесу на заочних курсах, О. Петерс зауважив, що «дидактика заочного навчання рухається в межах поля «структура – діалог – автономія» [1, с. 196]. Це означає, що організація навчального процесу підпорядковується меті навчання й супроводжується

чітким плануванням і структуруванням навчального матеріалу, інтегруванням медійних засобів навчання на кожному з етапів вивчення мови, часовою регламентацією навчального процесу (загальний термін навчання, терміни складання контрольних завдань та іспитів). Перевага такої організації заочного навчання, як зазначає Б. Гутцат, полягає в тому, що воно зорієнтоване на потреби, кінцеву мету навчання, та у визначеності щодо того, який матеріал, у який термін, з якою звітністю має бути засвоєним. З-поміж очевидних недоліків дослідниця називає залежність учня і його несамостійність [1, с. 196]. Автономність навчання означає, що учень може вільно обирати зміст навчання й самостійно визначати не тільки темп, але й термін, за який він має опрацювати той чи інший зміст, але від такої автономії заочне навчання в Німеччині ще далеко.

Навчання у фазі присутності відбувається переважно за рахунок діалогічного мовлення, що спонукає до інтенсифікації міжособистісного спілкування, а воно є найбільш проблемною галуззю заочного навчання мов. Дефіцити можуть бути компенсованими шляхом змін в організації навчання, а саме: проведення настановчих очних занять, консультації з викладачем та через контакти з іншими слухачами курсу.

Дидактичні проблеми детерміновані самою природою навчання іноземних мов, специфікою самого предмета навчання. Вивчення іноземної мови передбачає не тільки засвоєння певної сукупності когнітивних знань, але й розвитку навичок їх практичного застосування у процесі спілкування. Це, у свою чергу, означає, що навчальний процес, насамперед його організація, мають пропонувати можливості розвитку навичок спілкування у процесі комунікативної взаємодії.

Найменше проблем викликає під час навчання на заочній формі розвиток навичок читання, тому що це відбувається на типовому при цій формі навчання друкованому матеріалі.

Найпроблемніша сфера – комунікація та розвиток мовленнєвих навичок, але завдяки новітнім засобам комунікації виникли і нові можливості, наприклад, форуми та чати в інтернеті.

Нині кількість наукових досліджень, присвячених проблемам заочного навчання іноземних мов, є незначною. Дослідження питань змісту, мети й методики здійснював Б. Холмберг, у деяких публікаціях порушено також питання доцільності й ефективності використання тих чи тих навчальних стратегій під час вивчення іноземних мов, водночас залишається і багато відкритих питань. Стрімкий розвиток технічних можливостей під час навчання іноземних мов створює нові умови та відкриває нові горизонти для розвитку заочного навчання, основними напрямками якого є, наприклад, обов'язкове використання нових медіа як елемента й інструменту навчання; поступове наближення очної й заочної форм, наприклад, під час відеоконференцій, використання вебкамери тощо; нелінійний характер сучасного навчання через комп'ютерні можливості вільного доступу до інформації; індивідуалізація навчання.

Модернізація системи освіти передбачає й урізноманітнення форм і методів навчання, розроблення нових ефективних методик та розгалуження структури й розширення освітньої пропозиції. У ФРН інтенсивне, заочне навчання має розглядатись як альтернативне, відмінне від традиційного навчання на рівні його організації. Для цього створено можливості в межах як державної системи освіти, так і за рахунок приватного сектору, іноземних представництв, підприємств, фондів тощо. Мета розгалуження системи іншомовної освіти за рахунок альтернативних форм полягає в тому, щоб забезпечити громадянам країни доступ до іншомовної освіти, насамперед післядипломної і професійної, і створити умови для навчання протягом життя незалежно від віку, місця

перебування, соціального статусу та професійної підготовки. Теоретичні аспекти альтернативного навчання іноземних мов потребують подальшого дослідження, як і розроблення нових, адекватних меті навчання методів.

Література

1. Gutzat B. Fremdsprachenlernen über Fernstudien / B. Gutzat // Handbuch Fremdsprachenunterricht / [K.-R. Bausch, H. Christ, H.-J. Krumm]. – 5. Auflage. – Tübingen ; Basel : A. Francke, 2007. – S. 195–197. **2. Jung U. O. H.** Fremdsprachenlernen gesteuert durch Massenmedien / U. O. H. Jung // Handbuch Fremdsprachenunterricht / [K.-R. Bausch, H. Christ, H.-J. Krumm]. – 5. Auflage. – Tübingen ; Basel : A. Francke, 2007. – S. 192–194. **3.** Fachlexikon Deutsch als Fremd- und Zweitsprache / [H. Barkowski, H.-J. Krumm]. – Tübingen ; Basel : A. Francke Verlag, 2010. – 370 s. **4. Pleines J.** Intensivunterricht / J. Pleines // Handbuch Fremdsprachenunterricht / [K.-R. Bausch, H. Christ, H.-J. Krumm]. – 5. Auflage. – Tübingen ; Basel : A. Francke, 2007. – S. 190–191. **5. Ribeca C.** E-learning im Fremdsprachenunterricht [Електронний ресурс] / C. Ribeca. – Режим доступу: www.italienisch-online-lernen.de **6. Rösler D.** Blended Learning im Fremdsprachenunterricht / D. Rösler, N. Würffel // Fremdsprache Deutsch. – Heft 42. – 2010. – S. 5–11.

УДК [378:02:002.1](73)

Світлана Чуканова

ІНФОРМОЛОГІЯ ЯК СКЛАДНИК ДИСЦИПЛІНИ «БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВО ТА ІНФОРМОЛОГІЯ» У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ВНЗ США

Чуканова С. О. Інформологія як складник дисципліни «Бібліотекознавство та інформологія» у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ США.

Статтю присвячено питанню значущості інформології як складника навчальної дисципліни «Бібліотекознавство та інформологія» у вищих навчальних закладах Сполучених Штатів Америки.

Ключові слова: вища бібліотечна освіта, Американська бібліотечна асоціація, інформологія, бібліотекознавство, освітні акредитаційні стандарти, теорія інформації, професійна підготовка майбутніх фахівців.

Чуканова С. А. Информология как составляющая дисциплины «Библиотечноеведение и информология» в процессе профессиональной подготовки будущих специалистов в вузах США.

Статья посвящена вопросам изучения сущности информологии в составе дисциплины «Библиотечноеведение и информология» в высших учебных заведениях Соединенных Штатов Америки.

Ключевые слова: высшее библиотечное образование, Американская библиотечная ассоциация, информология, библиотечноеведение, образовательные аккредитационные стандарты, теория информации, профессиональная подготовка будущих специалистов.

Chukanova S. O. The Information Science as a constituent part of Library and Information Science discipline during professional training at higher educational establishments in the USA.

The article is dedicated to the importance of Information Science as a part of Library